

KATOLIŠKI GLAS

TAXE PERÇUE	GORIZIA	SETTIMANALE - REDAZIONE E AMMINISTRAZIONE: RIVA PIAZZUTTA, 18 34170 GORIZIA - TELEFONO 0481 - 533177 - DIRETTORE RESPONSABILE: MONS. MOČNIK FRANCESCO - REGISTR. TRIBUNALE DI GORIZIA N. 5 DEL 28 - 01 - 1949 - SPEDIZIONE IN ABBONAMENTO POSTALE - GRUPPO 11/70% AUTORIZZAZIONE DIREZIONE PROVINCIALE P.T. DI GORIZIA	UREDNIŠTVO IN UPRAVA:	Riva Piazzutta, 18 - 34170 GORIZIA - GORICA Tel. 0481 - 533177 - Telefax 533177 Poštni t/rn 11234499
TASSA RISCOSSA	ITALY		Poduredništvo: Vicolo delle Rose, 7 - 34135 Trieste - Trst - Tel. 040 - 414646	

Kardinal Joseph Mindszenty 1990-leto upravnih volitev

Papež Pavel VI.
ter kardinal
J. Mindszenty
po prihodu
v Vatikan

V petek, 9. februarja, sta sv. Sedež ter Madžarska republika podpisali dogovor o obnovitvi rednih diplomatskih odnosov; sv. Sedež bo imel v Budimpešti nuncijs, Madžarska pri Vatikanu svojega poslanika. Za Vatikan je podpisal protokol kardinal Agostino Casaroli, za Madžarsko ministrijski predsednik Miklos Nemeth. Slovesnost je bila v Budimpešti.

Predno pa je do tega prišlo, je bil rehabilitiran kardinal Mindszenty. V četrtek, 8. februarja, so trg pred stolnico v Estergomu poimenovali po kardinalu Mindszentiju. S tem je kardinal bil dejansko rehabilitiran in priznan za nedolžnega. Estergom je staro cerkveno središče Madžarske in sedež ogrskega primasa. Tam je bil Mindszenty aretiran na sv. Stefana dan leta 1949.

Po aretaciji se je vršil zoper njega in nekatere sodelavce sodni proces. O tem procesu je naš list poročal dne 16. februarja takole:

Nadškofu in primasu Ogrske kardinalu Mindszentiju so prisodili dosmrtno ječo, njegovim soobtožencem pa od 3 do 15 let ječe.

Razprava je šla »po liniji«. Kardinala so aretirali na praznik sv. Stefana zvečer. Nato se je začelo v zaporu izpraševanje, zunaj zopora pa pripravljane javnosti na njegov proces in obsodbo. V svet so vrgli senzacionalne trditve o neverjetnih odkritjih raznih obtežilnih dokumentov, ki so jih baje odkrili v kleti nadškofijske palače v Budimpešti, skrite v dveh velikih zabojih (za torpede). Nato so vrgli v svet prve trditve o kardinalovih izpovedih v ječi. Sledila je objava »Rumenega knjige«, v kateri so objavili v fotografskih posnetkih in v prepisih razne obtežilne dokumente, češ da pričajo o kardinalovem izdajalskem delovanju in drugih njegovih zločinih. Vse je izgledalo, da delajo propagando kakor za ozdravljenje kile brez operacije, pripravljali pa so se, da izvedejo enega najsrmatotnejših procesov, kar jih zgodovina pozna. Tako je po par tednih zaslivanja prišlo do procesa, ki se je začel v majhni dvorani budimpeškega sodišča dne 3. februarja. Glavni obtoženec je bil kardinal sam, poleg njega pa še njegov tajnik msgr. Zakar, dva druga duhovnika in trije civilisti. Ves proces je trajal tri dni. V soboto 5. II. so zaključili svoje govore zagovorniki in državni tožilec, ki je zahteval za kardinala najtežjo kazen. Kakšna bo ta kazen? Svet se je spraševal: ali bo smrt? V torek 8. II. so obsodbo razglasili.

OBTOŽBE

Hitro so torej delali. Mudilo se jim je. V zapadnem svetu, če bi bil sploh mogoč kak tak proces, bi trajal par mesecev. Tam pa se vidi, da imajo več nujnejših

opravkov, kakor pa je izpraševanje in zaslivanje priči in iskanje dokazov o krivdi obtožencev, ki so vendar vse sami priznali, priznali še več, kot so od njih zahtevali. Čudno je to, a resnično.

Obtožbe so bile v glavnem tri: 1. Da so vršili vohunstvo v prid ZDA. 2. Da so se udeležili monarhistične zarote, ki naj bi pripeljala na ogrski prestol prestolonaslednika Otona. 3. Da so protipostavno kupčevali s tujo valuto. Glavni krivec je bil kardinal. Na podlagi teh obtožb so bili obtoženci obsojeni. Zato ima goriška »Soča« prav, ko trdi, da »na procesu sploh ni bilo govora o veri ali kakih drugih občutkih katoličanov«. Toda mi bi »Sočo« vprašali, naj nam pove, kdaj je bil kdo obsojen pred civilnim sodiščem zaradi svoje vere kot take.

PO OBSODBI

Neki tukajšnji časopis je zapisal, da je odmev obsodbe kardinala Mindszentija v zapadnem svetu presegel vsako predvidevanje. Lahko rečemo, da se je v zgranzanju združil ves svobodni svet. Zato se nam zdi prav grdo, da si je »Soča« upala zapisati trditve, da bi bil kardinal za svoja dejanja kaznovan v kateri koli državi.

Samo komunistične lutke odobravaljo »budimpeštansko sramoto«, med njimi seveda »Soča«, in njen vredni bratec »Pr. dnevnik«. V Milanu pa so komunisti celo napadli neko skupino ljudi, po večini žensk, ki so po ulicah demonstrirale zoper proces v Budimpešti, ter se z njimi stepili. V rimskem senatu so social-komunistični senatorji zelo živahno protestirali, ko je notranji minister v govoru obsodil proces v Budimpešti.

Kardinal Mindszenty je presedel v ječi do leta 1956, do madžarske pomladi. Takrat so ga revolucionarji osvobodili iz ječe. Ko so sovjetske čete zatrle ogrsko revolucijo, se je kardinal zatekel na ameriško veleposlaništvo in ostal v prostovoljni izolaciji do leta 1973, ko ga je sv. oče prepričal, da je zapustil veleposlaništvo in odšel v Rim. Toda tu ni hotel ostati in se je raje preselil na Dunaj, da bi bil bliže svojemu ljudstvu. Na Dunaju je umrl leta 1975 in bil pokopan v božjepotni cerkvi v Marijinem Celju. Na njegov grob so romali Madžari v svobodi in tišti, ki so kdaj dobili potni list za inozemstvo. Sedaj računajo, da bodo njegovi zemeljski ostanki kmalu preneseni v domovino, v Estergom.

Škofijski zbor v Mariboru

V Mariboru se bo spomladi nadaljeval Škofijski zbor za mariborsko škofijo. Škof Kramberger ga je sklical za soboto, 21. aprila ob 9. uri v škofijski avli, tj. na belo soboto.

Vajeni smo že, da skoraj leto za letom stopamo na volišča. Lani smo volili za evropski parlament, pred nedavnim za deželni svet in pokrajine. Vsako toliko se govori o predčasni parlamentarni volitvah. Z eno besedo, stalno smo v nekaki volilni mrzlici!

Letos bodo 6. maja na vrsti upravne volitve. Pri nas bo šlo v bistvu za občinske volitve, saj pokrajinske ne sovpadajo več z občinskimi. Kar zadeva našo narodno skupnost, bomo predvsem obnovili občinske svete na Goriškem (Gorica, občine Števerjan, Sovodnje, Doberdob, in večina drugih občinskih uprav z izjemo Tržiča, Gradeča in par drugih) in Tržaškem (vse občine razen Trsta). Šlo bo torej za pomembne volitve krajevnega značaja, ki bodo posebej zanimale tudi slovenske volivce v naši deželi. Volitve bodo seveda tudi v videmski pokrajini in tudi tu bodo slovenski volivci glasovali v občinah Beneške Slovenije, Režije in Kanalske doline.

Danes seveda ni še čas, da bi konkretno pisali in razpravljali o volilnih izbirah in programih strank. Te šele začnemo razpravljati o bodočih načrtih in kandidatih. Vsekakor pa je prav, da vsaj začnemo okvirno razpravo o tem važnem mejniku leta.

Volitve v občinske svete predstavljajo navadno zelo občuteno upravno izbiro. Občani so namreč prvi člen v verigi državljan-oblast in zato prvi poklicani, da odgovorijo na vprašanja in pričakovanja baze. Občinska raven je namreč tista, ki najbolj pozorno odraža potrebe in zahteve posameznika in družbe. Javna dela, šola, promet, trgovina, obrt, javne usluge in služnosti, tržnice, ljudska stanovanja, vodovodi, plinske ter električne napeljave, v večjih občinah decentralizacija z rajonskimi sveti in njih problemi — vse to in še kaj drugega spada v delokrog občinskih uprav. Občan čuti prav v odnosu do občinske uprave prvi stik z oblastjo, posebej pa vidi v njej tudi forum za obrambo in uresničenje svojih pravic in pričakovanj.

Slovenski volivci še posebej v slovenskih ali narodnostno mešanih občinah (zlasti velikih mestih središč, kot sta Gorica in Trst) pričakujejo določenih rešitev in odgovorov na svoja vprašanja. To še bolj danes, ko je govor o zakonski zaščiti Slovencev v Italiji in se prav tu (vsaj po sedanjem vladnem zakonskem osnutku) kažejo prve vidne diskriminacije. Slovenci naj bi recimo imeli skoraj vse pravice, vključno uradno rabo jezika v slovenskih občinah, ne bi imeli pa te pravice v veli-

kih mestnih središčih, kot sta Trst in Gorica. Tu naj bi imeli Slovenci le delno pravico v nekaterih rajonskih predelih obeh mestnih centrov, pa še to ne v vseh tradicionalno slovenskih ali mešanih delih.

Prav gotovo se bodo tudi na majskih volitvah spet pokazale že znane razlike med slovenskimi volivci. Levičarski del bo verjetno glasoval za kandidate na italijanskih levičarskih strankah, PSI in PCI. Samostojni slovenski nastop bo še nadalje vodila Slovenska skupnost, ki bo spet zbrala okoli svojega znaka — lipove vejice — zavedne in odločne slovenske kandidate, pripravljene na lastno politično vlogo in s tem tudi na upravno-politično predstav-

ništvo.

Na majskih občinskih volitvah bo spet več sto samostojnih slovenskih kandidatov v naši deželi dokazalo, da se samostojni slovenski nastop izplača tudi na teh volitvah. Morda še posebej na občinskih volitvah, kjer prav najbolj izstopa vsakdanjost problemov in bližina volivcev izvoljeni predstavnik. Zato ima gotovo slovenska stranka v tem oziru važno vlogo in poslanstvo, da se pri izbiri kandidatov in volilnih programov ozira na utrip volilnega zbora, ki bo končno tudi odločal o pravilnosti predloženih programov in oseb, ki bodo te programe predstavljale!

Spectator

Zidovi padajo povsod

Ni skoraj dneva, da ne bi slišali o padcu zadnjih komunističnih tabujev v Vzhodni Evropi. Na Poljskem je nekdanja Združena poljska delavska partija (komunisti) spremenila ime v Socialno demokracijo republike Poljske. V Vzhodni Nemčiji je prav tako nekdanja komunistična SED postala socialdemokratska stranka. V Romuniji so pred časom partijo že postavili izven zakona, pa jo nato sicer spet (osamljeno in osvojevalno) rehabilitirali. Na Češkem so komunisti izgubili večino v parlamentu in vlado. V Bolgariji vre in tudi partija izgublja vodilno vlogo. V Jugoslaviji se je štirinajsti kongres Zveze komunistov razbil, sedaj je v Sloveniji nastala Stranka za demokratsko obnovo — ZKS, ki je pometla z zvezno partijo in nosi geslo »Evropa zdaj«. Le Albanija še statično vztraja s svojim nezgodovinskim in izvenčasovnim komunizmom...

V Moskvi so bile pred dnevi manifestacije oceanske množice za reforme in demokracijo. Sestal se je plenum KPSZ in obravnaval predloge svojega voditelja Gorbacova o novih pobudah, zlasti o črtanju člena 6 sovjetske ustave, ki določa vodilno vlogo komunistov. Po širokih moskovskih ulicah je bilo poleg sovjetskih videti številne stare pristne ruske zastave (enake slovenskim barvam, belo-plave-rdeče) in slišati miroljubne, a odločne zahteve po demokraciji ruske družbe in večstranskem sistemu, kar je zadnji plenum tudi potrdil.

V Italiji je veliko debate okoli predlogov za prenovitev komunistične partije z menjavo imena stranke in približanjem zahodnim socialdemokratskim pozicijam.

TOLMIN

Ljubim te z grenkobo in slastjo,
svet tolminski, mozaik lepote!
vanj ujete divje so samote,
ki duha vedrijo in oko.

Kozlov rob, Krnice, Log kraj Soče,
Klanec, Rodne in Tolminska vmes...
v tej podobi kočček je nebes,
zvok, beseda — orglice pojoče.

Bučenica gleda prek Tolmina,
v stran, kjer lepi Vogel, Kuk, Skrbina
v poznem soncu rožnato žare.

Zemljica tolminska, Bog te živi!
V tebi viri so neusahljivi,
ki ob njih napaja se srce.

Ljubka Sorli

Tolmin, prestolnica Tolminske, nekdanj

Veliko bomo še razmišljali o problemih

dosedanjih zlasti vzhodnih komunističnih partij in njih prelevitvah. Pogumni preobrati nam vsekakor dajejo upanje na nova obdobja v državah, kjer je še do včeraj vladal partijski totalitarizem. Prav gotovo je morda tu najbolj zgovoren primer pokojnega Nobelovega nagradjenca Saharova, ki je malo pred smrtjo v Kongresu ljudskih poslancev v Moskvi zahteval odprtje reformam in večstranskemu sistemu. Smrt ga je zadelo praktično na bojišču. Umrl je prav v noči po zahtevni in pogumni debati v Kremliju. Njegov zgled in ugled je lahko svetilnik tudi vsem tistim, ki se danes v podobnih pogojih in razmerah vztrajno borijo za te ideale. Upajmo, da bo vse to pripeljalo do resnične uveljavitve svobodoljubnih idealov od Volge vse tja do Donave, Save in Soče!

Zrušenje »realnega socializma« je gotovo ena najznačilnejših potez zgodovinskega leta 1989. Kot je leto 1789 pomenilo zrušenje kraljevskega absolutizma in »ancien régime«, tako je po dvesto letih veter nove a mirne revolucije zrušil sodobne do pred kratkim neporušljive zidove...

a.b.

Moči ti je treba, moči! A pomni: začetek kreposti zavest je naše slabosti. (J. E. Krek)

TRŽAŠKE NOVICE

Dolinska sekcija SSK o političnem položaju v občini

V preteklih dneh se je sestal glavni odbor sekcije Slovenske skupnosti v dolinski občini in razpravljal o krajevnem političnem položaju pred skorajšnjim iztekom mandata občinskega sveta in pred občinskimi volitvami, ki bodo prihodnje 6. maja.

V razpravi, v katero so posegli številni odborniki, je prišla do izraza ugotovitev, da je med občani slišati vedno več pritožb nad načinom upravljanja občinskih storitev in med uslužbenci tudi nad notranjo organizacijo dela. Nadalje je bilo ugotovljeno, da v levičarsko komunističnih krogih vlada določena zbežanost sprčo globokih sprememb v političnih režimih držav Vzhodne Evrope, vključno Sovjetske zveze, Jugoslavije in Slovenije. Poleg drugih vzrokov bodo tudi ti dogodki in pa kriza v italijanski partiji vplivali na rezultate majskih volitev, kar postavlja vse politične sile v občini pred nove naloge in v iskanje novih ravnotežij.

Ob koncu razprave je sekcijski odbor sklenil, da začne zbirati podatke in predloge za izdelavo volilnega programa, kandidatne liste in za izvedbo pobud, ki bi prišle v poštev v volilni kampanji.

Šolska komisija SSK o Maccanicovem osnutku

Šolska komisija Slovenske skupnosti v Trstu je na svoji seji 2. februarja obravnavala več problemov. Najprej se je seznanila z odgovori prosvetnega ministra na tri vprašanja, ki sta jih na njeno pobudo bila vložila v preteklih mesecih valdostanska parlamentarca poslanec Caveri in senator Dujany glede financiranja učbenikov za slovenske šole, združenja nekaterih srednjih šol ter glede zamudnega izdajanja dovoljenj za uživanje dodeljenih štipendij prizadetim šolnikom s strani ministrstva.

Komisija je vzela na znanje, da se je vprašanje finančnih prispevkov za pripravo in tiskanje slovenskih učbenikov po več letih zastaja premaknilo z mrtve točke in da se je končno rešilo vprašanje glede odhoda štipendistov na univerzo v Ljubljani.

Nato je komisija proučila določila Maccanicovega osnutka glede šolstva. Pri tem je ugotovila, da je to poglavje zelo površno in pomanjkljivo sestavljeno ter da v bistvu ne vsebuje nobenih novih pridobitev, nasprotno v nekaterih pogledih je celo omejevalno, zlasti kar zadeva ustanavljanje novih šol in upravljanja šol na ravni pokrajinskih šolskih uradov in de-

želnega šolskega urada.

Po poglobljeni razpravi je komisija izdelala predloge popravkov in dopolnil k posameznim členom, ki jih bo nato proučila še deželna pravna komisija stranke. Slednja namreč zbira vse gradivo, potrebno za temeljito dopolnitev celotnega Maccanicovega zakonskega osnutka, ki bi ga morala vlada vsakčes predložiti senatu v razpravo.

PROSVETNO DRUSTVO MACCOLJE

vabi na prireditve ob

DNEVU SLOVENSKE KULTURE

ki bo v nedeljo, 18. februarja, ob 17. uri v srenjski hiši v Mačkoljah

Govorila bo pisateljica Zora Tavčar-Rebula

Zborovanje o avtonomiji v Vidmu

Na pobudo stranke Union Furlane (ki je nastopala tudi na zadnji manjšinski listi za evropske volitve) je bil preteklo soboto v Vidmu posvet o avtonomijah. Na njem so sodelovali predvsem predstavniki manjšinskih strank in gibanj. Srečanja v dvorani Ajace se je udeležilo veliko število ljudi, ki so potem tudi nastopili v razpravi.

Med drugimi so — poleg furlanskih predstavnikov — nastopili valdostanski poslanec v rimskem parlamentu Caveri, južnotirolski deželni poslanec Benedikter in tržaški občinski svetovalec Slovenske skupnosti prof. Aleš Lokar. Vsi so temeljito orisali današnji pomen avtonomij v Italiji in Evropi, slovenski predstavnik pa je še posebej poudaril velik pomen današnjih dogodkov v Sloveniji in tamkajšnje avtonomije.

Virgil Šček in cerkvena hierarhija

V ciklusu predavanj o Virgilu Ščku so vsi trije predavatelji omenili tudi, kako je Šček moral zapustiti Gorico na željo (ali ukaz?) nadškofa F.B. Sedeja. Iz njihovih izjavanj je bilo moč sklepati, da se je Ščku zgodila krivica, češ da je bil žrtev nasprotovanja nekaterih duhovnikov (mstr. Ličana, dr. Brumata in še koga).

Potem je zlasti dr. Tone Požar govoril o škofu Santinu in njegovih odnosih do Ščka oz. Ščekovih do škofa Santina. Tudi tukaj da je šlo za krivično škofovo nasprotovanje V. Ščku.

Iz vsega tega se da sklepati, da je bil Šček v opoziciji s škofi, ali pa da so škofje nasprotovali Ščku. Nobeden od predavateljev pa se v to zadevo ni poglobil in je osvetlil, kot bi moral storiti zgodovinar, ki hoče biti objektivni. Saj zgodovina ni panegirik neke osebnosti, temveč je njena naloga, da išče, kolikor mogoče, objektivno resnico, lepo ali grdo. V škofijskih arhivih, tako v Gorici kot v Trstu so gotovo dokumenti, ki pričajo o tem sporu, ki bi ga bilo treba bolj osvetliti.

Kolikor sem Ščka poznal, je moje mnenje, da mu je manjkalo »sentire cum Ecclesia«, čutiti s Cerkvijo. Prav zato se ni ujemal s škofi in tudi ne z Vatikanom. Rekel bi, da je bil Šček »liberalen« duhovnik, ki je hodil svoja pota. Spominjam se, da sem bil neke božične počitnice skupaj z drugimi dijaki pri njem na kosilu.

Slovenska mladina pred petdesetimi leti

(4)

Dr. Zupan je še obdelal zarjanski očitek, da slovenski katoličan »ponavlja v vprašanju slovenstva Jeranovo zahtevo in novičarsko formulacijo nujnosti ideološko-političnih nasprotij.« Izjavil je: »...Kakšna je Jeranova zahteva o vprašanju slovenstva?... Jeran je leta 1850. zapisal — Poglavitni del narodnosti je in ostane vera —. Komur je versko-naravna kultura najvišja kultura, ki ji je vsaka druga kulturna panoga vsaj indirektno podrejena, ta se ob Jeranovem stavku ne bo spotaknil. Vera je po Jeranu le en del narodnosti. Jeran drugih narodnih sestavin ni tajil. Hotel je reči le to, da mora biti naša poglavitna (ni mislil: edina) skrb, da bi ostali katoliški Slovenci katoliški. Je mar ta zahteva v vprašanju slovenstva

zmotna? Tega katoličan pač ne bo trdil. Je pa mar ta zahteva neslovenska in protislovenska? Zgodovina ugovarja, saj sta bila Cerkve in katolištvo slovenstvu v narodnih bojih velika opora in da to še vedno sta.

Kaj pa z novičarsko formulacijo nujnosti ideološko-političnih nasprotij? Da se KA, ki nanjo Bohinjski teden večkrat namigava, ne da bi jo omenil, ne sme in ne more baviti s strankarsko politiko, je menda danes dovolj pojasnjeno (prim. dr. Odar, Pravila Katoliške akcije v Sloveniji, str. 29 sl.). Da pa so ideološko-politična nasprotja nujnost vse dotlej, dokler skušajo stranke politično uveljaviti nekrščanske ustanove, kot n.p. brezversko šolo, razproko, zakoniti brezboštvo itd., to menda vsak logičen mislec pač mora uvideti, če le ve, kaj je krščanstvo. Dokler bodo, stranke teptale pravice krščanstva in Cerkve, vse dotlej se bodo pravi kristjani in dobri katoličani borili

Priročniki za potrebe slovenske šole

Šola le s težavo lovi spremembe v današnji družbi. Večkrat so šolske reforme neučinkovite, njeni programi ne odgovarjajo potrebam, uvedene knjige so nepopolne, pomanjkljive ipd.

Slovenskim šolnikom, in verjetno tudi širši javnosti, so omenjeni problemi dobro znani, posebno pa je na slovenskih šolah občutena potreba po primernejših in sodobnejših učbenikih, saj so uvedeni marsikdaj neuporabni ali preskromni.

Sestava in tiskanje novih pa terjata ne samo mnogo časa in razpoložljivih strokovnih sil, ampak tudi dolgotrajno premaganje birokratskih ovir in iskanje finančnih sredstev, ki navadno odpovejo. Ob takih priložnostih vsi hočemo, da bi bil bodoči učbenik čim bolj popoln, sodoben in širok, tako da večkrat posameznega avtorja ali skupino pobudnikov zasuje plaz nemoči. Zaradi omenjenih vzrokov, in tudi drugih, ne pride do izvedbe načrta, šolniki in študirajoča mladina pa ostajajo brez ustreznih učbenikov.

Na seji Sindikata slovenske šole, Tajništvo - Gorica, ki je bila dne 5. februarja 1990, je prof. A. Rupel iznesel zanimiv predlog. Praznine in vrzeli v uvedenih učbenikih bi lahko krili s priročniki oz. profesorjevimi zapiski, ki naj bi jih sestavila skupina ali sosvet predmetnih profesorjev v sodelovanju s slovenskim raziskovalnim inštitutom SLORI, ki med drugim že vrsto let opazuje stanje in dinamiko našega šolstva.

Zamisel je konkretna, saj si ne utvarja, da bi sosvet predmetnih profesorjev, ki so vsekakor strokovnjaki na svojem področju, izdelal trajne in dolgoročno načrtovane knjige, ampak da bi dal na svetlo le zapiske, zbrano gradivo oziroma priročnike, ki bi ob uvedenih učbenikih odgovarjali današnjim potrebam.

Prof. A. Rupel, ki je bil pred kratkim sprejet v SSS kot polnopravni svetovalec, je nato opozoril prisotne, da bo letošnji DOSP (Dijaško obmejno srečanje Primor-

ske) gostilo naše mesto, in sicer prvič v organizaciji italijanske šole. Ob tem moramo biti pozorni, da bomo kot Slovenci pri organizaciji obmejnega srečanja paritetno prisotni, oz. da bomo skrbeli, da bo letošnji DOSP tudi navzven dvojezičen.

Na seji, ki jo je vodil predsednik sindikata prof. L. Devetak, je bila iznesena še naslednja točka:

Za učitelje se predvideva sindikalno zborovanje v mesecu marcu, vse slovensko učno in neučno osebje pa bo zborovalo v mesecu aprilu; tedaj bo prisoten tudi prof. I. Santeusano.

24. januarja so se predstavniki SSS, Tajništvo - Gorica, srečali s tržaškim tajništvom in vnesli popravke na šolskem področju zakonskemu osnutku Maccanico, v soboto, 27. januarja, pa so se o osnutku razgovarjali s senatorjem S. Spe-tičem.

V kratkem bodo razobešeni dvojezični letaki z vabilom za vpis v slovensko šolo v mestu samem ter števerjanu, Sovodnjah, Doberdobu, Ronkah in Krminu.

SI

Kogojve Črne maske v Cankarjevem domu v Ljubljani

30. januar je bil za slovensko glasbeno življenje pomemben dan. V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila namreč premiera opere Črne maske slovenskega skladatelja, Tržačana Marija Kogoj. To je bila v zgodovini te opere njena tretja postavitev. Krstna uprizoritev je bila v Ljubljani leta 1929, druga leta 1957, tretja pa letos, torej po celih 33 letih. In če pri tem upoštevamo, da so po splošnem mnenju Črne maske najboljša slovenska opera, se mora človek nujno vprašati, kako morejo slovenske glasbene ustanove 33 let pustiti v nemaru enega izmed najvišjih dosežkov slovenske glasbene umetnosti.

Marij Kogoj (1892-1956) se je rodil v Trstu, živel v Gorici, od leta 1918 pa v Ljubljani. Med študijem na Dunaju je prišel v stik z najpomembnejšimi skladatelji svoje dobe, od katerih je prevzel najdrzejše elemente glasbene govornice, a jih je kot močna in samostojna umetniška osebnost preoblikoval v izvirno in doživeto osebno sintezo. Opera Črne maske na besedilo Leonida Andrejeva (v prevodu Josipa Vidmarja) je veren izraz tedanje najzgodnejše glasbene govornice, obenem pa tudi Kogoj samega, njegovih osebnih stisk, njegovega iskanja. V celoti učinkuje povsem prepričljivo. Na več kot osemstotih straneh zapletene partiture skoraj ni mesta, kjer bi glasbena napetost pojenjala.

Kogojve Črne maske so izvajali solisti, pomnoženi orkester in zbor ljubljanske Opere pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta, režiral pa je Ljubica Ristič. Kljub posameznim pomanjkljivostim pri izvedbi je bilo v Cankarjevem domu povsem jasno zaznati, da imamo tu opravka z veliko umetnostjo, da se lahko Črne maske brez strahu primerjajo z najpomembnejšimi svetovnimi glasbenimi dramami tega stoletja. Če je res, kar napovedujejo, da bo namreč letošnja jesen ljubljanska Opera s črnimi maskami gostovala tudi v tržaškem občinskem gledališču, bo to priložnost, da ves Trst končno prizna tega svojega velikega skladatelja.

Tomaž Simčič

Kulturna katastrofa

Tiskanje obširne enciklopedije pomeni za narod monumentalno kulturno delo, ki služi sto in več let. Ekipa strokovnjakov delajo neutrudno cela desetletja, stroški so ogromni. Generacije, ki sledijo takemu delu, se sklicujejo na tako delo pri svojem kulturnem, gospodarskem, znanstvenem in političnem izoblikovanju, mišljenju in delovanju.

Za porevolucijsko dobo in njene voditelje je veljalo, da se vsa slovenska zgodovina izpred 1941. leta, označi le minimalno in še to v čimbolj negativni luči. Partija je s silo zatrla stranke, Orla, Sokola, kulturne domove. Sli so tako daleč, da so spreminjali imena občin, ulic, gora, krajev.

Kot zaključek take prisilne prevzgoje in pisanja nove zgodovine naj služi Enciklopedija Slovenije (ES). V Ljubljani so sedaj natisnili tretji zvezek, 31.000 izvodov. Po izjavi glavnega urednika Marjana Javornika (Razgledi 10. nov. 1989) je vsaj tretjina gesel povezana s komunizmom (on pravi NOB, razredno gibanje itd.). Konkretno: v ES so (in bodo?) omenjeni tisoči komunističnih spomenikov iz let 1941-1945 in samo par nekomunističnih iz tiste dobe, ki pa so lažnivi. Pomislimo na sramoto mesta Ljubljane z lažnim spomenikom pred škofijo, Orlovim vrhom itd. Za Češkoslovaško je disident Jakob Rupnik dejal: Kulturnikom so bile v naši diktaturi dane tri opcijske: sodelovati, molčati ali se izseliti. Slovenski kulturniki tiste dobe so se večinoma odločili za sodelovanje pri ES.

Časnikar Ivo Zajdela v Ljubljani imenuje ES komunistično enciklopedijo. Odgovarja mu Boris Mlakar (Mladina 12. dec. 1989), zgodovinar, poznan po še kar objektivni knjigi »Primorski domobranec«. Ta pravi, da mu je ES spremenila izraz reakcionarne za predvojne stranke v nazadnjaške. Opravičuje se, da ni pod »Bela garda« omenil vzroka nastanka. O komunističnem pobujanju 1941-1942, pravi Mlakar, da ne ve, »ali bo kaj napisal, to za ES ni predvideno«. Gesla »Vaške straže« ni, ravno tako uredništvo ni predvidelo gesel: Krimska jama, Kočevski Rog, Mlakar, ki že nekoliko misli na bodočnost, nadaljuje: »Stavka o zasluženju povojni kazni nisem napisal jaz, temveč je to samovoljno dodalo uredništvo«. Pritožuje se, da mu je geslo o dr. L. Ehrlichu bilo skrajšano, ko govori o Ehrlichovem zavemanju za večjo samostojnost Slovenije.

Iz gornjega se vidi, da se komunisti nižjega ranga odpirajo malce večji objektivnosti. V stranki so vstopili zaradi služb, oportunitizma, sedaj pa končno razumejo, da prihajajo drugačni časi. Partija, v svojem vrhu, pa noče odstopiti od radikalne linije iz let 1941-1945.

Škoda tako frizirane ES je ogromna. V demokraciji Sloveniji jo bo le malokdo še uporabljal. Lepa vezava teh zvezkov ES bo služila verjetno samo za okras v knjižnih omarah.

Dr. Peter Urbanc

★

Brez kruha vsaj za nekaj časa prebijes; brez ljubezni pa si v enem dnevu kakor človek, ki so mu vsi pomrli. (Stanko Canjkar)

SLOVENSKO STALNO GLEDALISCE

Tennessee Williams

TETOVIRANA ROŽA

Režija Mario Uršič

V Kulturnem domu v Trstu

v petek, 16. t. m., ob 20. uri abonma red K

Širite „Katoliški glas“

nje ne da graditi iz osnov nekrščanskih filozofij in prezira naše katoliške preteklosti in sedanjosti, marveč da poteka to življenje iz ponižnosti in iz zaupanja v Boga, ne pa v človeka (str. 248-249).

Končno se je kritik baval še z nekaterimi predavanji. Opomnil je: »...Prvič: nedvomno je, da so gesla o svobodnosti, sproščenosti, dinamiki, avtonomni kulturi, kulturnem, narodnem sodelovanju, personalizmu itd. nevarna, zlasti še za mladino, ki se še razvija in šele dozoreva. Na te nevarnosti opozarjati, je zgojina potreba. Prav tega v bohinskih predavanjih manjka, da bi opozarjala mladino na veliko nevarnost teh gesel... Drugič: hujske pa je to, da so nekateri predavatelji kar potrjevali nezadovoljstvo zarjanske mladine s katoliško skupnostjo in povečevali zmedo pojmov... Tretjič: jasnost in točnost izražanja se zahteva od vsakega predavanja, kako naj sicer poslušalci povzamejo pravo misel, kako naj

predavanje prav razumejo. To velja še tem bolj za predavanja mladini. Jasnosti in točnosti izražanja v Bohinjskem tednu pogrešamo, seveda ne pri vseh predavateljih... Ni nam niti izdaleč na misli trditi, da bi bil zbornik povsem negativen, da ne bi vseboval nič pozitivnega. Tudi zlonamernosti nikomur ne očitamo, saj za to tudi nimamo pravice. Toda ugotavljamo: čeprav priobčena predavanja podajajo mnogo resničnega in dobrega, vendar niso mogla v celoti vplivati na akademsko mladino dobro in nevarno. To velja še zlasti, če pomislimo, da so bila namenjena tisti mladini, ki že sama tako poudarja neodvisnost, svobodnost in samostojnost. Nekateri predavatelji so to mladino v njih zmedenih in zmotnih pojmi naravnost potrjevali, prav tako pa v njih vzvišeni in krivični presoji naše katoliške skupnosti in naše katoliške preteklosti... (str. 252-253).

(KONEC)

Tine

